

Η αξιοποίηση της συναδελφικής παρατήρησης - διδασκαλίας για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και τη βελτίωση της μάθησης

Δρ Ανδρέας Κυθραιώτης & Δρ Δημήτρης Δημητρίου

Μάρτης 2019

Δομή Παρουσίασης

- Σημασία της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών
- Τι είναι η συναδελφική παρατήρηση διδασκαλίας;
- Ποιοι μπορεί να είναι οι στόχοι της συναδελφικής παρατήρησης;
- Ενδεικτικές μορφές συναδελφικής παρατήρησης
- Ποια μπορεί να είναι η σχέση μεταξύ παρατηρητή και παρατηρούμενου;
- Γιατί είναι αναγκαία η συναδελφική παρατήρηση διδασκαλίας;
- Ποια είναι τα πιθανά μειονεκτήματα της;
- Προϋποθέσεις επιτυχίας της συναδελφικής παρατήρησης
- Στάδια της συναδελφικής παρατήρησης
- Μέθοδοι καταγραφής δεδομένων παρατήρησης
- Σύνοψη

Σημασία της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών (1)

3

- «Είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων ή των διαδικασιών που αποσκοπούν στη διατήρηση ή στη βελτίωση των διδακτικών δεξιοτήτων, των αντιλήψεων, των στάσεων και γενικότερα της επίδοσης του εκπαιδευτικού προσώπου στους υφιστάμενους ή στους μελλοντικούς ρόλους που θα κληθεί να αναλάβει. Αποσκοπεί στη βελτίωση της απόδοσης των μαθητών».

(Seyfarth, 2005, σελ. 131)

- Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών βελτιώνει:
 - τη μάθηση των εκπαιδευτικών ($d=0.90$)
 - τη μάθηση των μαθητών ($d=0.60$).

Wade (1985)

Σημασία της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών (2)

4

- Οι τύποι επιμόρφωσης με τη μεγαλύτερη επίδραση στις γνώσεις και δεξιότητες των εκπαιδευτικών:

**Παρατήρηση
μεθόδων
διδασκαλίας στη
τάξη**

Μικροδιδασκαλία

**Ανατροφοδότηση
από την
παρακολούθηση
μαθημάτων**

**Εφαρμογή στη
τάξη**

Wade (1985)

Τι είναι η συναδελφική παρατήρηση διδασκαλίας;

EINAI:

- ▶ μια ευκαιρία που έχει ένας εκπαιδευτικός να παρακολουθήσει το μάθημα ενός συναδέλφου της εμπιστοσύνης του
- ▶ η παρατήρηση των εκπαιδευτικών από άλλους εκπαιδευτικούς, συνήθως, πάνω σε αμοιβαία βάση
- ▶ μια μορφή συνεργατικής επαγγελματικής ανάπτυξης που βελτιώνει τις πρακτικές των εκπαιδευτικών και στη συνέχεια τα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών.

ΔΕΝ EINAI:

- ▶ μια μέθοδος αξιολόγησης του εκπαιδευτικού (όπως γίνεται θεσμοθετημένα από τον επιθεωρητή ή τον διευθυντή του σχολείου).

Ποιοι μπορεί να είναι οι στόχοι της συναδελφικής παρατήρησης;

Πού αποσκοπεί; Ενδεικτικά:

- να εξερευνηθούν εναλλακτικοί τρόποι παρουσίασης ενός θέματος
- να παρουσιαστεί μια δεξιότητα ή μια μέθοδος διδασκαλίας
- να διερευνηθεί ένα θέμα (π.χ. έρευνα δράσης για την αποτελεσματικότητα μιας μεθόδου διδασκαλίας)
- να διαγνωστεί και να αντιμετωπιστεί ένα πρόβλημα της τάξης (π.χ. πειθαρχίας)
- να στηριχθεί ένας συνάδελφος (άπειρος ή με σοβαρές δυσκολίες)
- να εισαχθεί μια καινοτομία (π.χ. νέα αναλυτικά προγράμματα ή ένα νέο διδακτικό μέσο)
- να αξιολογηθεί η πρόοδος/απόδοση των μαθητών.

Ενδεικτικές μορφές συναδελφικής παρατήρησης (1)

7

1

- Μερική/σύντομη παρατήρηση

2

- Παρατήρηση σειράς μαθημάτων

3

- Παρακολούθηση μαγνητοσκοπημένης διδασκαλίας

4

- Συνδιδασκαλία

5

- Συναδελφική καθοδήγηση

Ενδεικτικές μορφές συναδελφικής παρατήρησης (2)

8

1. Σύντομη παρατήρηση (π.χ. 10' – 20')

Είναι χρήσιμη όταν θέλουμε να επικεντρωθούμε σε ένα συγκεκριμένο στάδιο του μαθήματος ή μια συγκεκριμένη δραστηριότητα. Π.χ.

- Ρουτίνες που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί όταν ξεκινούν το μάθημα
- Εισαγωγή στο μάθημα
- Γραπτή εργασία
- Ολοκλήρωση του μαθήματος

Ενδεικτικές μορφές συναδελφικής παρατήρησης (3)

9

2. Παρατήρηση σειράς μαθημάτων

Βοηθά να συγκεντρωθούν περισσότερα δεδομένα, για να γίνει ανατροφοδότηση στο τέλος. Π.χ. γίνεται παρατήρηση:

- της ανταπόκρισης των μαθητών σε διαφορετικές δραστηριότητες
- θεμάτων διαχείρισης τάξης
- διαφορετικών προσεγγίσεων διδασκαλίας
- απόδοσης των μαθητών.

Ενδεικτικές μορφές συναδελφικής παρατήρησης (4)

10

3. Παρατήρηση μαγνητοσκοπημένων μαθημάτων

Ο παρατηρούμενος εκπαιδευτικός παρακολουθεί μαγνητοσκοπημένο το μάθημά του είτε μόνος του είτε με άλλο συνάδελφο. Κατάλληλη περίπτωση για παρατήρηση όσων συμβαίνουν στην τάξη σε θέματα όπως είναι:

- η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών
- οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μαθητών
- η δυναμική της τάξης
- η συμμετοχή των μαθητών
- η εστίαση της προσοχής του εκπαιδευτικού
- ο χρόνος ομιλίας του εκπαιδευτικού
- ο χρόνος αναμονής που δίνεται στους μαθητές για να απαντούν στις ερωτήσεις του εκπαιδευτικού.

Ενδεικτικές μορφές συναδελφικής παρατήρησης (5)

11

4. Συνδιδασκαλία

Δύο εκπαιδευτικοί συνεργάζονται για να διδάξουν μαζί ένα μάθημα (σχεδιασμός – εφαρμογή/παρατήρηση – αναστοχασμός). Οι ρόλοι του «παρατηρητή» και του «παρατηρούμενου» εναλλάσσονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

Είναι χρήσιμη, όταν:

- δύο εκπαιδευτικοί έχουν παρόμοια θέματα που τους ενδιαφέρουν ή
- ένας εκπαιδευτικός καθοδηγεί έναν άλλο εκπαιδευτικό.

Ενδεικτικές μορφές συναδελφικής παρατήρησης (6)

12

5. Συναδελφική καθοδήγηση

Οι Joyce and Showers (1980) εισήγαγαν πρώτοι την έννοια της καθοδήγησης από συνάδελφο (Peer Coaching) μετά από μετα-ανάλυση 200 περίπου σχετικών ερευνών:

1. **Παρουσίαση της θεωρίας** ή περιγραφή της νέας στρατηγικής
2. **Επίδειξη ή μοντελοποίηση** των σχετικών διδακτικών δεξιοτήτων (δειγματική διδασκαλία)
3. **Εξάσκηση σε προσομοίωση διδασκαλίας ή σε κανονική διδασκαλία** – ο ειδικός παρακολουθεί και αξιολογεί
4. **Παροχή δομημένης ανατροφοδότησης** από τους ειδικούς - συναδέλφους
5. **Δημιουργία δικτύου εκπαιδευτικών και ανταλλαγή επισκέψεων** - Συνεχής στήριξη για μεγάλο χρονικό διάστημα μέσα στην τάξη.

Ποια μπορεί να είναι η σχέση μεταξύ παρατηρητή και παρατηρούμενου;

Μαθητάνοντες

Βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο	Βρίσκονται σε διαφορετικό επίπεδο
<ul style="list-style-type: none">• διδάσκουν το ίδιο μάθημα• διδάσκουν παιδιά της ίδιας ηλικίας• έχουν την ίδια/παρόμοια πείρα/εξειδίκευση	<ul style="list-style-type: none">• διαφορετικό επίπεδο πείρας/εξειδίκευσης (π.χ. νέος εκπαιδευτικός – έμπειρος εκπαιδευτικός)• διδάσκουν διαφορετικά μαθήματα• διδάσκουν διαφορετικές ηλικίες παιδιών

Γιατί είναι αναγκαία η συναδελφική παρατήρηση διδασκαλίας;

14

Καθιέρωση
συνεργατικών
σχέσεων

Απελευθέρωση
ενθουσιασμού

Διαμόρφωση
κατεύθυνσης

Ανάπτυξη
ενσυναίσθησης

Απόκτηση
ευελιξίας

Απόκτηση
ρεαλισμού

Απόκτηση
αυτοπεποίθησης

Ανάπτυξη
αυτάρκειας

Ποια είναι τα πλεονεκτήματα της;

15

Υποστήριξη προς τους νέους εκπαιδευτικούς	Στάσεις εκπαιδευτικών	Κουλτούρα σχολικής μονάδας
<ul style="list-style-type: none">✓ Υποστήριξη στους νέους εκπαιδευτικούς για να βελτιώσουν τις διδακτικές τους ικανότητες και για να υιοθετήσουν τις κοινές αξίες του σχολείου✓ Φιλόξενη ατμόσφαιρα για τον νέο εκπαιδευτικό✓ Άνεση να γνωρίζει ο νέος εκπαιδευτικός ότι κάποιος συνάδελφος είναι διαθέσιμος να βοηθήσει	<ul style="list-style-type: none">✓ Αύξηση του ενθουσιασμού, της αυτοπεποίθησης και της ικανοποίησης των εκπαιδευτικών για το επάγγελμά τους✓ Μείωση τους εργασιακού άγχους, ιδιαίτερα για τον νέο / άπειρο εκπαιδευτικό	<ul style="list-style-type: none">✓ Μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών✓ Μεγαλύτερη αίσθηση κοινής ευθύνης✓ Μεγαλύτερη έμφαση στα μαθησιακά αποτελέσματα✓ Δημιουργία μιας επαγγελματικής κοινότητας μάθησης

Πιθανές πρακτικές δυσκολίες

16

- ✘ Ο εκπαιδευτικός φοβάται να «εκτεθεί» σε άλλους εκπαιδευτικούς – Έλλειψη εμπιστοσύνης προς συναδέλφους.
- ✘ Μπορεί να θεωρηθεί ως μια μορφή ανέξοδης επιμόρφωσης.
- ✘ Αποτελεί μια επιπρόσθετη υποχρέωση για τον εκπαιδευτικό.
- ✘ Η ανατροφοδότηση μπορεί να μην είναι κατάλληλη, γιατί ο παρατηρητής είτε δεν θέλει, είτε δεν μπορεί να παρέχει κατάλληλη ανατροφοδότηση.
- ✘ Οι μαθητές μπορεί να σχηματίσουν την εντύπωση ότι υπάρχει «πρόβλημα» στην τάξη τους.

Προϋποθέσεις επιτυχίας της συναδελφικής παρατήρησης

17

- ✓ **Υποστήριξη από τη διεύθυνση του σχολείου:** Π.χ. θετική στάση, διευκόλυνση των εκπαιδευτικών (π.χ. παροχή χρόνου), πρόσκληση προς τους εκπαιδευτικούς για πρώτη συμμετοχή ως εθελοντές, καταρτισμός προγράμματος παρατηρήσεων, διαχωρισμός της συναδελφικής παρατήρησης από τη διαδικασία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού.
- ✓ **Υποστηρικτικό κλίμα - κουλτούρα σχολείου και σχέσεις συνεργασίας - εμπιστοσύνης μεταξύ των εμπλεκομένων:** Ο παρατηρούμενος συνήθως επιλέγει τον συνεργάτη του. Τόσο ο παρατηρητής όσο και ο παρατηρούμενος πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τόσο οι σημειώσεις όσο και η συζήτηση θα παραμείνουν εμπιστευτικές.
- ✓ **Τήρηση της διαδικασίας της παρατήρησης**

Στάδια της συναδελφικής παρατήρησης (1)

18

1. Συνάντηση πριν:

Καθορίζονται τα θέματα που θα διερευνηθούν και συμφωνείται η μέθοδος συλλογής δεδομένων

3. Συνάντηση μετά:

Συζητείται η διδασκαλία με εποικοδομητικό τρόπο και συναποφασίζονται οι επόμενες ενέργειες / βήματα

2. Κατά την παρατήρηση:

Παρατηρείται η διδασκαλία και συγκεντρώνονται δεδομένα / πληροφορίες σε μορφή που να είναι εύκολα κατανοητή και να μπορεί να συμβάλει στην επαγγελματική ανάπτυξη

Στάδια της συναδελφικής παρατήρησης (2)

19

1) Συνάντηση πριν την παρατήρηση:

- Συμφωνείται ο σκοπός, η μορφή της παρατήρησης, τα σημεία παρατήρησης και ο ρόλος των εμπλεκομένων.
 - Το σχολείο μπορεί να έχει εντοπίσει μια περιοχή για συναδελφική παρατήρηση (π.χ. εισαγωγή νέου αναλυτικού προγράμματος ή ενός νέου βιβλίου ή μιας νέας μεθόδου).
- Παρέχονται πληροφορίες στον παρατηρητή, ώστε να μπορεί να νοηματοδοτήσει τη διδασκαλία:
 - Πώς «βλέπει» την τάξη ο ίδιος ο εκπαιδευτικός;
 - Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης τάξης;
 - Ποιο είναι το πλαίσιο αναφοράς σχετικά με τους σκοπούς, τα διδακτικά μοντέλα, τους τρόπους διοίκησης τάξης κ.ά. που εφαρμόζει στην τάξη;
 - Πώς αυτό το πλαίσιο συνδέεται με το μάθημα που θα παρατηρηθεί;
 - Νοητική, εννοιολογική αναπαράσταση του μαθήματος.

Στάδια της συναδελφικής παρατήρησης

20

(3)

2) Κατά την παρατήρηση:

- Ενημερώνονται οι μαθητές για το ότι θα γίνει παρατήρηση.
- Ο παρατηρητής ενεργεί και συμπεριφέρεται όπως ακριβώς συμφωνήθηκε στο προηγούμενο στάδιο.
- Η παρατήρηση εστιάζει στα συμφωνηθέντα σημεία χωρίς όμως να χάνεται η «ευρύτερη οπτική». Στο επίκεντρο βρίσκονται οι ενέργειες του εκπαιδευτικού, το πώς αντιδρούν οι μαθητές και γενικά το τι συμβαίνει;
- Τήρηση σημειώσεων για ό,τι κρίνεται σημαντικό (Προσοχή στην ερμηνεία της από τον εκπαιδευτικό).

Στάδια της συναδελφικής παρατήρησης

(4)

21

3) Μετά την παρατήρηση:

- Η συνάντηση γίνεται το συντομότερο μετά την παρατήρηση του μαθήματος.
- Η συζήτηση εστιάζει στα προσυμφωνηθέντα σημεία με τρόπο που να βοηθείται ο παρατηρούμενος να ερμηνεύσει το μάθημα.
- Η συζήτηση γίνεται με επικοινωνιακό τρόπο και δεν πρέπει να περιορίζεται σε επιφανειακά θέματα ή διαδικασίες ή τεχνικές. Αντίθετα, πρέπει να επεκτείνεται στην ουσία και τη φιλοσοφία της διδασκαλίας.
- **Δίδεται πληροφόρηση περιγραφικής και όχι αξιολογικής μορφής με ιδιαίτερη προσοχή στο τι και το πώς λέγεται (θετική ατμόσφαιρα και αλληλοσεβασμός).**

Στάδια της συναδελφικής παρατήρησης (5)

22

3) Μετά την παρατήρηση:

- ○ **στόχος της εποικοδομητικής ανατροφοδότησης** είναι:
 - να δίνει χρήσιμη πληροφόρηση μέσα σε μια ατμόσφαιρα αποδοχής και στήριξης
 - να εστιάζει στο τι μπορεί να διαφοροποιηθεί με τρόπο που να βοηθήσει (δίνει εισηγήσεις αντί συνταγές)
 - να είναι συγκεκριμένη αντί γενική
 - να είναι περιγραφική και όχι κατ' ανάγκη ποσοτικοποιημένη
 - να μην επιβάλλεται, αλλά να επιζητείται.

Μέθοδοι καταγραφής δεδομένων παρατήρησης

- **Αφηγηματικές-περιγραφικές εκθέσεις:**
 - Ανεκδοτικές εκθέσεις (anecdotal reports): Μικρή έκθεση για ένα κρίσιμο-ασυνήθιστο περιστατικό
 - Εθνογραφικές καταγραφές (ethnographic records): Λεπτομερής καταγραφή των γεγονότων
 - Θεματικές σημειώσεις: Σχόλια σε προκαθορισμένες θεματικές
 - Οπτικοί χάρτες-σχεδιαγράμματα
- **Κλίμακες μέτρησης:**
 - Λίστα ελέγχου (checklists)
 - Διαβαθμισμένες κλίμακες μέτρησης
- **Συστήματα κωδικοποίησης:**
 - Συστήματα καταμέτρησης
 - Συστήματα συμβόλων

Καταληκτικά:

24

Η προώθηση της συναδελφικής παρατήρησης πρέπει να γίνεται σε δύο παράλληλα επίπεδα στη σχολική μονάδα

Πρωτοβουλίες
εκπαιδευτικών

Πολιτική
σχολείου